

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

LÂM THU HÀ

ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ VÀ ĐỀ XUẤT SỬ DỤNG
ĐẤT TRỒNG CÂY HÀNG NĂM THEO HƯỚNG PHÁT TRIỂN
BỀN VỮNG TẠI HUYỆN BẮC SƠN, TỈNH LẠNG SƠN

Chuyên ngành: Quản lý đất đai

Mã số : 60 85 01 03

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Nguyễn Thế Hùng

Thái Nguyên, năm 2013

LỜI CAM ĐOAN

- Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa hề được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

- Tôi xin cam đoan rằng, mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày 12 tháng 12 năm 2013

Tác giả luận văn

Lâm Thu Hà

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành được nội dung này, tôi đã nhận được sự chỉ bảo, giúp đỡ rất tận tình của PGS.TS. Nguyễn Thế Hùng, sự giúp đỡ, động viên của các thầy cô giáo trong khoa Tài nguyên và Môi trường và Phòng Quản lý đào tạo sau Đại học, trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên. Nhân dịp này cho phép tôi được bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới PGS.TS. Nguyễn Thế Hùng và những ý kiến đóng góp quý báu của các thầy cô giáo trong khoa Tài nguyên và Môi trường.

Tôi xin chân thành cảm ơn cán bộ UBND huyện, phòng NN & PTNT, phòng Tài nguyên và Môi trường, phòng Thống kê, chính quyền các xã cùng nhân dân huyện Bắc Sơn, đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn gia đình và Lãnh đạo cơ quan cũng như các bạn đồng nghiệp động viên, giúp đỡ trong quá trình thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, ngày tháng 11 năm 2013

Tác giả luận văn

Lâm Thu Hà

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	3
3. Ý nghĩa của đề tài.....	3
4. Yêu cầu của đề tài.....	3
Chương I: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Một số vấn đề lý luận về sử dụng đất nông nghiệp.....	4
1.1.1. Đất nông nghiệp.....	4
1.1.2. Vai trò đất nông nghiệp.....	5
1.1.3. Nguyên tắc sử dụng đất nông nghiệp.....	6
1.1.4. Quan điểm sử dụng đất nông nghiệp bền vững.....	6
1.1.5. Những xu hướng sử dụng đất nông nghiệp bền vững.....	8
1.1.6. Tiêu chí đánh giá tính bền vững.....	10
1.1.7. Xây dựng nền nông nghiệp phát triển bền vững.....	12
1.2. Những vấn đề cơ bản về hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	16
1.2.1. Quan điểm về hiệu quả sử dụng đất.....	16
1.2.2. Phân loại hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	17
1.2.3. Đặc điểm và phương pháp đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	19
1.2.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	21
1.3. Những nghiên cứu về nâng cao hiệu quả sử dụng đất trên Thế giới và Việt Nam.....	24
1.3.1. Những nghiên cứu trên thế giới.....	24
1.3.2. Những nghiên cứu trong nước.....	28
Chương 2: ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	33
2.1. Đối tượng, thời gian và phạm vi nghiên cứu.....	33
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu.....	33

2.1.2. Phạm vi nghiên cứu.....	33
2.1.3. Thời gian nghiên cứu.....	33
2.2. Nội dung nghiên cứu của đề tài.....	33
2.2.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên và thực trạng phát triển kinh tế - xã hội liên quan đến sử dụng đất nông nghiệp huyện Bắc Sơn.....	33
2.2.2. Đánh giá hiện trạng sử dụng đất, tình hình biến động đất nông nghiệp và thực trạng các loại hình sử dụng đất trồng cây hàng năm	34
2.2.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	34
2.2.4. Định hướng và một số giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp theo hướng sản phẩm phát triển bền vững	34
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	34
2.3.1. Phương pháp điều tra thu thập số liệu thứ cấp:	34
2.3.2. Phương pháp điều tra thu thập số liệu sơ cấp.....	34
2.3.3. Phương pháp tổng hợp thống kê và xử lý số liệu	35
2.3.4. Phương pháp đánh giá hiệu quả loại hình sử dụng đất	36
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	37
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của địa bàn nghiên cứu	37
3.1.1. Điều kiện tự nhiên	37
3.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội	43
3.1.3. Hiện trạng kinh tế của các ngành năm 2012	47
3.2. Hiện trạng sử dụng đất, biến động đất nông nghiệp và thực trạng các loại hình sử dụng đất đất trồng cây hàng năm huyện Bắc Sơn	51
3.2.1. Hiện trạng sử dụng đất	51
3.2.2. Hiện trạng và tình hình biến động đất nông nghiệp giai đoạn 2008-2012	52
3.2.3. Thực trạng cây trồng trên đất trồng cây hàng năm huyện Bắc Sơn	53
3.2.4. Thực trạng các loại hình sử dụng đất trồng cây hàng năm	55
3.2.5. Mô tả các loại hình sử dụng đất	56
3.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất trồng cây hàng năm	62

3.3.1. Đánh giá hiệu quả kinh tế	62
3.3.2. Đánh giá hiệu quả xã hội	69
3.3.3. Hiệu quả môi trường	71
3.4. Định hướng sử dụng đất trồng cây hàng năm theo hướng phát triển bền vững huyện Bắc Sơn đến năm 2020	73
3.4.1. Quan điểm xây dựng định hướng	73
3.4.2. Tiềm năng sản xuất nông nghiệp	75
3.5. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất trồng cây hàng năm theo hướng phát triển bền vững	76
3.5.1. Giải pháp về cơ chế, chính sách.....	76
3.5.2. Giải pháp áp dụng khoa học, kỹ thuật vào sản xuất	76
3.5.3. Giải pháp về thị trường.....	77
3.5.4. Giải pháp về vốn đầu tư.....	77
3.5.5. Giải pháp về nguồn nhân lực	78
3.5.6. Giải pháp về bảo vệ môi trường	79
3.5.7. Giải pháp về tăng cường cơ sở hạ tầng	79
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	81
1. Kết luận	81
2. Kiến nghị	82
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	83

DANH MỤC CÁC TỪ, CỤM TỪ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nguyên nghĩa
BVTV	: Bảo vệ thực vật
CK	: Cùng kỳ
EU	: European Union - Liên minh Châu Âu
EUREPGAP	: Euro Retailer Produce Working Group Good Agriculture Practice - Tiêu chuẩn của Châu Âu về thực hành nông nghiệp tốt
FAO	: Food and Agriculture Organization – Tổ chức nông lương Liên hiệp quốc
GAPs	: Global Good Agricultural Practice - Thực hành nông nghiệp tốt toàn cầu
H	: High (cao)
IPM	: Integrated pest management - Quản lý dịch hại tổng hợp
IFOAM	: International Federation of Organic Agriculture Movements - Liên đoàn Quốc tế về nông nghiệp hữu cơ
HTX	: Hợp tác xã
KH	: Kế hoạch
L	: Low (thấp)
LX	: Lúa xuân
LM	: Lúa mùa
LUT	: Land Use Type (loại hình sử dụng đất)
M	: Medium (trung bình)
STT	: Số thứ tự
UBND	: Ủy ban nhân dân
UNEP	: United nations environment programme - Chương trình môi trường quốc gia thống nhất
USDA	: United States Department of Agriculture - Bộ Nông nghiệp Hoa Kỳ
VL	: Very Low (rất thấp)
VH	: Very high (rất cao)

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1: Tình hình biến động dân số của huyện Bắc Sơn giai đoạn 2008 – 2012	43
Bảng 3.2: Kết quả thực hiện một số chỉ tiêu phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2008 – 2012	46
Bảng 3.3: Chuyển dịch cơ cấu kinh tế giai đoạn 2008 – 2012 huyện Bắc Sơn.....	47
Bảng 3.4: Hiện trạng sử dụng đất năm 2012	51
Bảng 3.5: Biến động sử dụng đất nông nghiệp năm 2008 và 2012.....	52
Bảng 3.6: Tổng hợp các loại hình sử dụng đất trồng cây hàng năm của huyện Bắc Sơn năm 2012	55
Bảng 3.7: Một số đặc điểm của các LUT trồng cây hàng năm	56
Bảng 3.8: Hiệu quả kinh tế của các loại cây trồng chính.....	63
Bảng 3.9: Hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng đất	64
Bảng 3.10: Phân cấp hiệu quả kinh tế các LUT sản xuất nông nghiệp	67
Bảng 3.11: Hiệu quả xã hội của các LUT	70
Bảng 3.12: Hiệu quả môi trường của các LUT	72
Bảng 3.13. Tổng hợp hiệu quả sử dụng đất cây hàng năm huyện Bắc Sơn	73

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1. Cơ cấu cây trồng của huyện Bắc Sơn năm 2012	53
Hình 3.2: Cánh đồng lúa thôn Đon Riệc I.....	57
Hình 3.3: Ruộng ngô của thôn Nà Riêng I.....	58
Hình 3.4: Cánh đồng lúa thôn Thâm Pát.....	59
Hình 3.5: Ruộng Ót khu Vĩnh Thuận.....	60
Hình 3.6: Khu đồng 1L của khu Minh Khai thường xuyên thiếu nước	61
Hình 3.7: Cánh đồng thuốc lá của thôn Đon Riệc II	62

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đất đai là nguồn tài nguyên vô cùng quý giá của nhân loại, vì nó là nguồn gốc của mọi sự sống trên trái đất. Nhận thức được vai trò của nó mà tất cả các quốc gia trên hành tinh này đều đã không quản ngại hi sinh để bảo vệ nó và cũng từ đất mà các cuộc xung đột đã và đang xảy ra. Tuy vậy, mỗi quốc gia đều có những sự quan tâm khác nhau đến đất và ở những quốc gia nào con người quan tâm chú trọng sử dụng bảo vệ bồi dưỡng nó thì đất đai sẽ tốt lên và cuộc sống sẽ ổn định, phát triển.

Đất đai, đặc biệt là đất nông nghiệp có hạn về diện tích, có nguy cơ bị suy thoái dưới tác động của thiên nhiên và sự thiếu ý thức của con người trong quá trình hoạt động sản xuất. Trong khi đó xã hội ngày càng phát triển, dân số tăng nhanh kéo theo những đòi hỏi ngày càng tăng về lương thực, thực phẩm, các sản phẩm công nghiệp, các nhu cầu về văn hoá, xã hội, nhu cầu về giao thông, thủy lợi, cơ sở hạ tầng và các mục đích chuyên dùng khác. Điều đó đã tạo nên áp lực ngày càng lớn lên đất đai, làm cho quỹ nông nghiệp luôn có nguy cơ bị giảm diện tích trong khi khả năng khai hoang để mở rộng diện tích lại hạn chế.

Vì vậy, sử dụng đất là một phần hợp thành của chiến lược nông nghiệp sinh thái và phát triển bền vững [22]. Nông nghiệp là hoạt động cơ bản nhất và cơ bản nhất của loài người [6]. Hầu hết các nước trên thế giới đều phải xây dựng một nền kinh tế trên cơ sở phát triển nông nghiệp dựa vào khai thác tiềm năng của đất, lấy đó làm bàn đạp cho việc phát triển các ngành khác.

Trong những năm gần đây, hòa cùng với xu thế toàn cầu hoá nền kinh tế thế giới, nền kinh tế của Việt Nam ngày càng phát triển. Cùng với sự vận động và phát triển này, con người ngày càng “vắt kiệt” nguồn tài nguyên quý giá này để phục vụ cho lợi ích của mình. Vì vậy, tổ chức sử dụng nguồn tài